

passà a la de Vilafranca (CCandi, *BABL* IX, 119 n. 1; i *Mi. Hi. Cat.*); 1285: *Falçet* (L. R. *Patr.*, *ACA*, f° 601); 1288: *Falçet* (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 221); 1300: «hominibus de Mora et de *Falçeto* et de *Theviça*» (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 247); 1319 (*BABL* v, 9); 1321: *Fauçet* (*BABL* v, 13); 1324: *Falçeto* (*BABL* II, 257n.); 1322, 1324, 1326, 1331: *Falçet* en docs. transcrits per l'arxiver Madurell (p.p. Bru Borràs, *Hist. Tivissa* 1955, pp. 376, 377); c. 1450: «Yo fiu ma via / ves la mongia, / ben ermitana, / la catalana, / damunt *Falçet* / deçà Poblet, / qui's diu Cartoxa», Jaume Roig (*Spill* v, 15611).

Per a la història i passat del nom hi ha el fet decisiu, de la data tardana en què el lloc prengué importància. Morera Ll., el savi autor de *Tarragona cristiana*: diu que encara formava part de la regió de Siurana, segons un doc. datat 6-III-1172.

ETIM. Aquest caràcter tardà en la substantivitat del lloc, ja ens posa en guàrdia contra la propensió a cercar avior gaire remota a una vila després tan important. Només sé que se n'hagi escrit una etimologia sostenible: la d'*AlcM*, certament especiosa: FĪLĪCĒTUM 'falguereda, matisser de falgueres', del ll. FILEX, -ICIS. Recordo que jo mateix hi havia pensat quan m'horroritzava del disbarat de Montoliu —derivat en -ETUM²⁵ de BALTEUM 'cingle' (!) — (BDC v, 35); per reacció contra aquesta frivolitat.

Però crec que no ho he arribat a escriure mai; car de seguida hi vaig veure gravíssims entrebancs; si fos evolució catalana hauria donat *Felzet o *Falzet.³⁰ FILEX no s'ha conservat en català, però és cert que ha restat en l'alt Aragó: Ansó i Echo *felœ*, i el colle. *felkâr* (= cat. *Falgar*). Doncs: mossarabisme? Tampoc ho permetria la fonètica: hauria estat *felçet. Altrament el clima de Falset és ben poc apropiat per a masses de falgueres, i fins al punt que designessin el lloc com un fet ecològic característic.

No hi ha altra etimologia raonable que allò de «l'ou de Colom»: *Falset* és el petit *Fals*. N'hi havia ja dos, batejats amb el nom d'un FALKS germànic, designant llocs caracteritzats per un castell o torre. En l'avenç contra la moribunda, però tenaç, puixança de Siurana, es basteix un altre *castrum*, un 'niu de falcons', un nou *Fal(c)ç*. Ja n'hi havia dos, robustos des d'antic, des de les albes del S. XI: al nou, de moment, se li digué «el *Falcs* petit», com *Avinyonet* d'*Avinyó*, *Gironella* de *Girona*, *Caldetes* de *Caldes*: car calia entendre's, i evitar confusions. Ja hi havia hagut un intent de fer el mateix amb el *Falcs* (2), com ens ha mostrat la cita de 1281; allí va ser abandonat, perquè ara es creava un nou *Fals* petit, el del Priorat. És clar que aquest aviat creixé i es feu més gran i conegut que els altres dos.

Però llavors el nom del Falset prioratenc ja estava estereotipat, i s'havia perdut la consciència de la seva⁵⁵ naixença humil. També Cartagena acabà per ser més gran que Cartago sense parlar de Nova York, ni la nostra Granadella, més gran que la nostra Granada penedenesca.

Succedani: *El Falsete* o *Casal Falset*, te. Callosa⁶⁰

d'En Sarrià (Salvà, *Callosa* I, 66; xxxiv, 187.33, '35 × '38).

-*Famés*, *Vila ~*, V. *Vilafamés* -*Fami*, *Vin ~*, V. *Vinjami* *Famis*, *Bini ~*, V. vol. I, 135 *Famorca*, V. *Fageca*

FANADICS i FANÀLIC

Fanàdics, partida del terme de Teulada (Mq. de Dénia) (xxxiv, 60.7).

El Fanàlic, partida del terme de Confrides (Marina Val.) (xxxv, 31.12).

De l'àrab *ḥanādiq*, accentuació vulgar de *ḥanādiq*, plural de *ḥāndaq* 'barranc'. J. F. C.

Fancanoll, Poet de ~, en el terme de Llutxent (Vall d'Albaida) (xxxi, 193.18.19). Potser dissim. d'un nom mossàrab *Foncanon* (o-o > a-o i -n-n > n-l-) de font + *canó(n)* de font; compost que es comprendria millor si vingués de FONTE(M) CANNŌNUM en genitiu plural 'font de canonets'.

Fandatxa, Camí de la ~, en el terme de Silla (Horta Val.) (xxxi, 13.9). Sembla el resultat mossàrab d'un FONTACĒA derivat augmentatiu, despectiu o comparatiu del ll. FONNS, -TIS, pron. *fontaça* per l'àrab adaptant-ho a l'estructura a-ā dels intensius àrabs i canviat en *fandāca* (amb el *ʔ* oït com *d* catalana).

Fangos, *Son ~*, V. vol. I, 136

FANTINA, FANTAIXAT i FANTAQUI

Fantina, partida antiga del terme d'Alzira. L'any 1242 Jaume I dona terres «in *Fancina*» (SSivera, s. v.), que ha de ser una mala lectura per *Fantina* que és el NL que trobem documentat l'any 1273: Mtz. Ferrando llegeix: «a Pedro Folcau de ocho yugadas de tierra en término de Alcira, en el lugar llamado "Carrascal de Fentina"» (*Cat. Doc. Val. ACA* I, reg. 19, f° 75).

Fantaquí, partida del terme de Beniarrés (Cocentaina) (xxxiii, 65.22).

Fantaixat, partida del terme de Benissa (Marina Val.) (xxxiv, 98).

ETIM. Tots tres NLL possiblement vénen de l'àr. hispànic *ḥanūt* 'botiga, taverna' (*RMa*, 247, 501; *PAlc*, 413.30-35). *Fantina* del plural oblic *ḥanutin*. *Fantaquí* de *ḥanūt* > *ab(u)ḥi* 'la botiga del germà', id. 'fraternel' derivat de *ab(w)* 'germà'. *Fantaixat* de *ḥanūt aṣ-ṣaṭṭ* 'botiga de la ribera'. J. F. C.

FANYA

Partida antiga del te. de Fillols (Conflent) documentada l'any 879: *Fangano* (Abadal, *Eixalada*, p. 163).

ETIM. Derivat del NP llatí FANTUS (*CIL* IX, 2647), nom d'on també és derivat l'oc. *Les Fagnan* (Dordogne) (Skok, § 123). J. F. C.

Fanzara, V. nota 3 a l'art. *Fondarella*